

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และ
ประยุกต์ใช้กับรายวิชาหน้าที่พลเมืองของครูสังคมศึกษา*
PHENOMENON-BASED LEARNING MANAGEMENT TO PROMOTE LEARNING
AND APPLICATION TO THE CIVIC DUTIES COURSE OF SOCIAL
STUDIES TEACHERS

พระครูสมุห์หัตถพร คำเพชรดี

Phrakhusumu Hattaporn Kumphetdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: Hattaporn.kum@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้รายวิชาหน้าที่พลเมือง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต้องสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคม การปฏิบัติตนเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ตลอดจนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ และความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมายในชีวิตประจำวัน ผู้สอนจึงต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาดังกล่าว ผูกพันกระบวนการคิดวิเคราะห์จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหา และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้เรื่องดังกล่าว การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกความจริงมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ เชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจากกระบวนการทัศน์แบบเก่ามาสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ การจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมความตระหนักรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง เช่น การบริการสังคม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติทดลอง การฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทำงาน การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมีการผลงานที่มีความภูมิใจให้กับนักเรียน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ 1) เนื้อหารายวิชาหน้าที่พลเมือง 2) ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 3) องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 4) กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และ 5) การประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ต่อไป

* Received: 10 April 2024; Revised: 27 June 2024; Accepted: 29 June 2024

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ปรากฎการณ์เป็นฐาน, สังคมศึกษา, หน้าที่พลเมือง

Abstract

Organizing learning about civic duties It is a learning arrangement that must create knowledge about living in society. Practicing oneself to be a good citizen of society as well as being aware of rights and freedoms and the importance of following the law in everyday life Therefore, teachers must design learning activities for students to understand the content. Practice analytical thinking processes from various situations that are consistent with the content. and create awareness of the importance of learning about such matters Management of learning using phenomena as a basis It involves using situations that occur in the real world to organize learning activities. For students to analyze Connect the content learned with actual events in society. Learning management needs to change from the old paradigm to the new paradigm. Organizing teaching and learning that helps promote awareness of the duties of citizenship, such as social service. Organizing learning activities by serving society Provide opportunities for students to research and find information on their own. Experimental practice thought process training work process Creating knowledge yourself and there are works that students are proud of. This article aims to present 1) the content of the civic duties course 2) the meaning of phenomena-based learning management 3) components of phenomenon-based learning management 4) the process of learning using phenomena. as a base, and 5) the application of phenomenon-based learning methods in the subject of civic duties. Social studies instructors can use this method to design a variety of learning activities to develop learning management and be able to apply the knowledge in daily life.

Keyword: Phenomenon-based learning; Citizenship Education; Secondary school students

บทนำ

การพัฒนาทางการศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมคนให้พร้อมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจุดเน้นจากเนื้อหาในแต่ละวิชาไปสู่การเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนให้กลายเป็นผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้

ที่ยั่งยืนสำหรับตัวของนักเรียน ส่งผลทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ และมีทักษะการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) สังคมที่แปรเปลี่ยนกับความท้าทายจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลให้เกิดความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนในหลายภาคส่วน การศึกษาต้องเตรียมคนให้พร้อมที่จะรับมือกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่คาดเดาได้ยาก คำว่า “ปรากฏการณ์” หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นได้ ข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในจักรวาล ปรากฏการณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกวัน เช่น สภาพอากาศ ฤดูกาลที่เปลี่ยนไป วงจรชีวิตของพืชและสัตว์ เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจากกระบวนทัศน์แบบเก่ามาสู่กระบวนทัศน์ใหม่ ในลักษณะของ Service Learning Model หรือ SL เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม ซึ่งเป็นวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมความตระหนักรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง เช่น การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติ การทดลองเพื่อฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทำงาน การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมีการแสดงผลงานที่ช่วยสร้างความภูมิใจให้กับนักเรียน นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอภิปราย แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ นำเสนอผลงาน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ภาวะที่เอื้อร้อย รัน สามัคคี มีความรับผิดชอบ มีวินัยและตรงต่อเวลาในการเรียนรู้ เพราะผู้เรียนทุกคนตระหนักดีว่าผลงานและความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคน (กิ่งกาญจน์ กลิ่นจันทร์, 2556)

ประเทศที่จัดระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก คือ ประเทศฟินแลนด์ ได้นำเสนอแนวความคิดใหม่ทางการศึกษาที่เรียกว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่เน้นให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ถือเป็นรากฐานของวิธีการสอนหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบค้นพบ การเรียนรู้โดยการทดลอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบสืบเสาะ การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เป็นต้น (พงศธร มหาวิทยาลัย, 2560) การจัดการเรียนรู้รายวิชาหน้าที่พลเมืองมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ต้องมีการดำเนินการวางแผนเนื้อหาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม ซึ่งธรรมชาติของรายวิชาหน้าที่พลเมืองนั้น เป็นวิชาที่มีทั้งเนื้อหาที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน และการนำองค์ความรู้และทักษะที่ได้ไปปรับใช้เมื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ตลอดจนการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชีวิตในสังคม และการเรียนรู้ในรายวิชารายวิชาหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคน มีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และมีความสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา 24 ว่าด้วยการจัดกระบวนการศึกษา เน้นให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดำเนินการ ดังนี้ การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ครูกับนักเรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อ และการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานการณ์ ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนานักเรียนอย่างมีศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานของการเตรียมความพร้อมคนในการออกไปดำรงชีวิตในสังคม จึงต้องมีจุดมุ่งเน้น พัฒนาทักษะการคิดเหล่านี้ ครูผู้สอนจึงควรตื่นตัวในการออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีทักษะการดำรงชีวิต สอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่กล่าวถึงความสำคัญของการคิดในด้านสมรรถนะนักเรียนว่า การจัดการเรียนการสอนมุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดสมรรถนะในด้านการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (ชนาพร แสนสมบัติ, 2559)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน คือการนำเอาปรากฏการณ์ในชีวิตจริงมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ นักเรียนจะได้ฝึกนำเสนอองค์ความรู้ หรือแนวทางการแก้ปัญหาของตนเอง เป็นต้น

เนื้อหาด้านสังคมศึกษา

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม จัดอยู่ในสาระที่ 2 ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมไว้ว่า เป็นการศึกษากระบวนการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยมความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก โดยสาระดังกล่าวถูกกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 2 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข และมาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น

ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการเรียนรู้รายวิชาหน้าที่พลเมืองระดับชั้นมัธยมศึกษา ผู้สอนจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ซึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางในระดับชั้นมัธยมศึกษาไว้ โดยผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. การอธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน โดยสังเขป
2. การวิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลอำนาจอภิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน
3. การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง
4. การอธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย
5. การปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล
6. การอธิบาย วิเคราะห์ และปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ
7. การวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมือง การปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน
8. การอธิบายระบอบการปกครองแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน
9. การวิเคราะห์ปัญหาทางการเมือง เสนอแนวทางทางการเมืองการปกครองที่นำไปสู่ความเข้าใจและการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ
10. การเสนอแนวทางและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
11. การวิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
12. การระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
13. การเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของประเทศชาติและสังคมโลก
14. การอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
15. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนา
16. การวิเคราะห์ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม

17. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ เสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศ และสังคมโลก ต่อไป
18. การแสดงออกถึงการเคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น
19. การวิเคราะห์บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หรือ Phenomenon-Based Learning เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เน้นการศึกษาปรากฏการณ์เป็นองค์รวมแบบบูรณาการหลายวิชา สำหรับความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ได้มีนักวิชาการทำการศึกษาและได้ให้นิยามของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไว้แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสรุปความได้ ดังนี้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon – based learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่ประเทศฟินแลนด์เมื่อปี ค.ศ. 1980 โดยมีแนวคิดเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษา ผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อฝึกทักษะการเชื่อมโยงองค์ความรู้และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน แนวคิดดังกล่าวถูกพัฒนา ทดลองและนำไปใช้ในหลักสูตรการศึกษาฉบับใหม่ของประเทศฟินแลนด์ในปี ค.ศ. 2014 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดดังกล่าว ส่งผลให้นักเรียนในประเทศฟินแลนด์สามารถทำคะแนนมาตรฐาน (PISA) ได้ระดับสูงสุดของโลกติดต่อกันยาวนานหลายปี แนวคิดดังกล่าวจึงได้รับความนิยมในวงกว้างและถูกนำมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ปรากฏการณ์ที่นำมาศึกษาเรียนรู้ นั้น จะต้องสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมทางสังคมและกระบวนการเรียนรู้ ส่วนผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกชี้แนะและจัดระเบียบการเรียนรู้มากกว่ามุ่งให้ความรู้ในเชิงทฤษฎี (ศศิณัฐ์ สรรคบุรานุรักษ์ และคณะ, 2563)

สุชานันท์ วรวัฒนานนท์ และสกนธ์ชัย ชะนูนันท์ ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่นำปรากฏการณ์เข้ามาเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน (สุชานันท์ วรวัฒนานนท์ และสกนธ์ชัย ชะนูนันท์, 2566) นอกจากนี้จะเน้นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในศตวรรษที่ 21 ยังเน้นความสำคัญของการเชื่อมโยงองค์ความรู้ การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับมุมมองแบบองค์รวมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ภายใต้กระบวนการวิเคราะห์

อรพรรณ บุตรกตัญญู ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หมายถึง การนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง มาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การสำรวจด้วยมุมมองที่หลากหลายในเชิงสหวิทยาการของปรากฏการณ์ที่ศึกษา (อรพรรณ บุตรกตัญญู,

2561) โดยใช้เทคนิควิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ มาสร้างความรู้และพัฒนาทักษะของผู้เรียนจากการศึกษาแบบข้ามพรมแดนระหว่างวิชา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่มีสัมพันธ์กับชีวิตจริง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenal-based learning : PhBL) หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ มาเป็นจุดเริ่มต้นในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยแนวคิดพื้นฐาน ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เอง (Constructivism) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based learning) โดยการจัดการ เรียนรู้แบบ PhBL เป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Integration) คือ มีการบูรณาการหลากหลายวิชาเข้าด้วยกัน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

นักวิชาการศึกษาได้ให้คำจำกัดความของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไว้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกความจริงมากระตุ้นการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดและแก้ไขปัญหา ผ่านการเชื่อมโยงปรากฏการณ์กับชีวิตจริง ตลอดจนบูรณาการเทคนิค วิธีการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (ตะวัน ไชยวรรณ, และกุลธิดา นุกุลธรรม, 2564) นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในมุมมองที่ต่างออกไป โดยกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในกลุ่มสหวิทยาการจะสามารถสร้างองค์ความรู้แบบองค์รวมให้แก่ผู้เรียนได้มากกว่าการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง (พงศธร มหาวิจิตร, 2562)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มากระตุ้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา เชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับชีวิตจริง และตรวจสอบแนวคิดด้วยมุมมองที่หลากหลาย โดยผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการสาระและรายวิชาเพื่อสร้างความรู้องค์รวม และสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และทักษะผ่านกิจกรรมดังกล่าวตามความสนใจของผู้เรียน เป็นต้น

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

นักวิชาการศึกษา อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยผู้เขียนสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

องค์ประกอบ	Silander (2015)	Daehler, K. & Folsom (2016)	Kompa (2017)	ชลาริป สมานีโต (2562)
กระบวนการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ	/	/	/	/
ตัวปรากฏการณ์ที่นำมาศึกษา	/	/		/
การฝึกกระบวนการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน	/	/		/
ประเด็นหรือคำถามกระตุ้นการเรียนรู้		/	/	
การทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน			/	/
การผสมผสานการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษา	/	/		
การแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์			/	
การเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิม		/		
การร่วมกันแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูล				/
สภาพจริงของปรากฏการณ์	/			

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ตัวปรากฏการณ์ที่นำมาศึกษา (Phenomenon) เป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่น่าสนใจ มีความหมายสอดคล้องกับเรื่องที่เรียน เป็นเรื่องที่ไม่ไกลตัวผู้เรียน และเกิดขึ้นจริงในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงความคิดจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน กับปรากฏการณ์ที่ผู้สอนนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ประเด็นหรือคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ (Question-Based Learning) เป็นการกำหนดประเด็นหรือการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียน ในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ

3. กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ (Learning process) เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือชิ้นงานที่ผู้สอนสร้างขึ้น เพื่อเกิดการเรียนรู้ด้านทักษะกระบวนการ โดยการกำหนดปัญหาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการแก้ไขปัญหา ผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิด เพื่อวางแผนในการแก้ไขปัญหาและมีส่วนร่วมในการ

แสดงความคิดเห็น เพื่อพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน นับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การช่วยเหลือกัน และยอมรับในมุมมองที่แตกต่าง ทั้งนี้ ผู้สอนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อการกำหนดแนวทางในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา

4. การผสมผสานการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นการบูรณาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจสถานการณ์อย่างเป็นภาพรวม เพื่อเชื่อมโยงแต่ละศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์เข้าด้วยกัน

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างแตกต่างกันออกไป โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนควรเลือกปรากฏการณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในระดับชั้นของผู้เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียน โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงประสบการณ์เดียว (ตะวัน ไชยวรรณ, และ กุลธิดา นกุลธรรม, 2564) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นแรก ผู้เรียนสังเกตและสำรวจปรากฏการณ์ โดยมีผู้สอนคอยกระตุ้นการเรียนรู้ ผู้เรียนสังเกตปรากฏการณ์ร่วมกันเพื่อสร้างมุมมองแบบองค์รวมที่มีต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันนักวิชาการศึกษาทุกท่าน ได้กล่าวถึงขั้นการปฏิบัติกิจกรรมไว้คล้ายคลึงกัน (อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561)

สรุปได้ว่า ผู้เรียนดำเนินการตรวจสอบปรากฏการณ์โดยการแสวงหาข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ องค์ความรู้เดิมกับความจริงที่ปรากฏ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้นั้น ผ่านปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นต้น

จากการวิเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักวิชาการศึกษา สามารถอธิบายขั้นตอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานได้ 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการเลือกปรากฏการณ์ ผู้สอนต้องคัดเลือกปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตร เนื้อหา รายวิชา ประสบการณ์ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่กระบวนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ใหม่ในลำดับต่อไป

2. ขั้นการสังเกตปรากฏการณ์ ผู้เรียนสังเกตและสำรวจปรากฏการณ์ โดยมีผู้สอนคอยกระตุ้นความคิดและเชื่อมโยงประเด็นที่ได้จากการสังเกตกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างมุมมองแบบองค์รวมที่มีต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว

3. ขั้นการกำหนดประเด็นการเรียนรู้ ผู้สอนตั้งคำถามและกำหนดปัญหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์

4. ขั้นการตรวจสอบปรากฏการณ์ ผู้สอนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เชื่อมโยงประสบการณ์และองค์ความรู้เดิมกับความจริงที่ปรากฏ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้นั้นผ่านปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

5. ขั้นการแลกเปลี่ยนแนวคิด ผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อสรุปที่ได้จากการแสวงหาคำตอบ วิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลที่ได้ อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับปรากฏการณ์

6. ขั้นการประเมิน ผู้สอนตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนผ่านการอภิปรายและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และสะท้อนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีการนำปรากฏการณ์ หรือนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมากระตุ้นให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการทำ ความเข้าใจและแก้ปัญหา มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิด มีการบูรณาการความรู้แต่ละวิชามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้ เป็นต้น

วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ผู้เขียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้ (วิภาดา พินลา และคณะ, 2566; Daehler, K. and Folsom, J, 2023)

1. เลือกปรากฏการณ์สังคมที่น่าสนใจ (Choose an Interesting Social Phenomenon) ครูเป็นผู้เลือกเนื้อหาที่สามารถจัดการเรียนรู้ร่วมกันตามมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยเลือกที่ผู้เรียนให้ความสนใจ ครูผู้สอนสามารถปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับระดับสติปัญญา ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน อาจมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย หรือครูเลือกข้ามสาระ เพื่อนำไปสู่การสำรวจ ศึกษา ค้นคว้า หรือทดลองในการหาคำตอบปัญหาของผู้เรียน

2. วิเคราะห์คุณค่าของบทเรียนที่มีอยู่ (Plan a sequence of activities) ผู้สอนต้องตั้งคำถามกับตนเองว่า ผู้เรียนได้อะไรจากกิจกรรม และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสามารถเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ได้หรือไม่ ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากปรากฏการณ์นี้ อันเป็นการเชื่อมโยงศาสตร์บูรณาการ เป็นต้น

3. กำหนดลำดับขั้นตอนของกิจกรรม (Plan a sequence of activities) ตั้งคำถามและปัญหาให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์และบริบทรอบข้างเป็นสำคัญ ดึงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่กระบวนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนและปิดท้ายด้วยการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมทั้งหมด เป็นต้น

4. ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ (Implementation as Planned) ปฏิบัติการตามวิธีการที่ได้ระบุไว้ โดยการสำรวจ ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง การหาคำตอบ ให้ผู้เรียนเขียนบรรยาย นำเสนอปากเปล่า

หรือโปสเตอร์การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้นั้น ผ่านปรากฏการณ์ เพื่อให้ทราบถึงความเข้าใจของผู้เรียน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูเป็นผู้เลือกเนื้อหาที่สามารถจัดการเรียนรู้ร่วมกันตามมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยเลือกที่ผู้เรียนให้ความสนใจ ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากปรากฏการณ์นี้ อันเป็นการเชื่อมโยงศาสตร์บูรณาการ การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง การหาคำตอบ ให้ผู้เรียนเขียนบรรยาย นำเสนอ ปากเปล่า หรือโปสเตอร์การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้นั้น ผ่านปรากฏการณ์ เพื่อให้ทราบถึงความเข้าใจของผู้เรียน เป็นต้น

ข้อดีของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

ข้อดีของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยความสุข เพราะองค์ความรู้ที่ได้ก็จะได้รับ เกิดจากความต้องการของนักเรียนที่สนใจในประเด็นที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
2. นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนรู้ เพราะนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ จะทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น
3. นักเรียนจะตระหนักรู้ในสิ่งที่ได้เรียนรู้ เพราะเป็นสิ่งที่นักเรียนสนใจ และมีความหมาย เนื่องจากการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ที่เป็นสถานการณ์จริง
4. นักเรียนมีสังคมเพราะได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อน มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตนเอง
5. นักเรียนจะรักการสืบค้นหาความรู้ และได้รับการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21
6. นักเรียนได้พัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร
7. การส่งเสริมและพัฒนาการที่นักเรียนจะได้รับจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตอบสนองเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนตามตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษา
8. นักเรียนจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ข้อดีของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ผู้เรียนได้เรียนรู้การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ผู้เรียนมีความสนใจกระตุ้นการเรียนรู้ การบูรณาการองค์ความรู้ นักเรียนได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ปัญหา เป็นต้น

การประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียน

การประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียน อาจแตกต่างกันไป ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การตั้งคำถาม (Enquiry Question) เริ่มต้นจากการตั้งคำถามจะเกิดอะไรขึ้น ถ้าคำถามลักษณะนี้ จะกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้จินตนาการและเกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ เป็นคำถามที่กระตุ้นทักษะการคิดขั้นสูง เป็นต้น

2. สร้างความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน สอนการเรียนรู้พลเมืองที่ตื่นรู้ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น หากผู้คนในสังคมไม่เคารพกฎกติกา หรือกฎหมายของบ้านเมือง จะเกิดผลอย่างไรในมิติใดบ้าง ทั้งชั้นเรียนก็จะได้เรียนรู้ในการศึกษาปรากฏการณ์ครั้งนี้ เป็นต้น (เรวณี ชัยเชาวรัตน์, 2567)

3. การค้นคว้าหาข้อเท็จจริงอย่างมีแบบแผนและการเรียนรู้ร่วมกัน (Research and Collaborative work) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูล และศึกษาด้วยตนเองผ่านกระบวนการแบบกลุ่ม เป็นต้น

4. การสะท้อนการเรียนรู้ (Reflection on Learning) ให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง โดยในขั้นนี้ผู้สอนอาจถามคำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสำรวจ ทบทวน และประเมินการเรียนรู้ของตนเอง เป็นต้น

5. ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันให้นักเรียนนำเสนอประเด็นจากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความสำคัญหรือผู้เรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านั้น เช่น ให้นักเรียนนำคลิปข่าวหรือจากสิ่งพิมพ์ที่มีประเด็นน่าสนใจมาแลกเปลี่ยน หากหัวข้อนั้นสำคัญต่อโรงเรียน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานและการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียน ครูสามารถประยุกต์ใช้ในการเชื่อมโยงปรากฏการณ์กับศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูล ได้เข้าถึงความรู้อย่างแท้จริง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ เป็นต้น

สรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based learning) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ประกาศใช้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของฟินแลนด์ใน ค.ศ. 2014 โดยได้นำเสนอโมดูลการเรียนรู้แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Learning Modules: MLs) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะข้ามพหุวิทยาการของผู้เรียน การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน คือทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีหลักการสำคัญนักเรียนคือผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง จากการเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม การนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือที่นักเรียนสนใจมาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ การจัดการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจาก

ทฤษฎีการสร้างความรู้เน้นการให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการเรียนรู้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ การรวบรวมข้อมูล และสรุปความเห็น โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของตน และเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่ จากการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้เป็นการบูรณาการองค์ความรู้หลายวิชามาใช้ร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และทักษะได้ด้วยตนเอง เป็นแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ดังนั้นรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงงาน การสืบเสาะความรู้ การเรียนรู้ปรากฏการณ์ที่นำมาใช้ ควรเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนมีความสนใจร่วมกัน และเป็นประเด็นที่ท้าทาย ไม่กว้างและแคบจนเกินไป สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ซึ่งแตกต่างไปจากการจัดการเรียนรู้แบบเดิม คือ ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนมากกว่าครูผู้สอน โดยที่นักเรียนจะได้ศึกษาปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคม ปรับเปลี่ยนจากความรู้เดิมที่นำไปสู่ความรู้ใหม่ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรหมั่นแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์และเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กึ่งกาญจน์ กลิ่นจันทร์. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคมเรื่องปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาและธรณีประวัติสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 6(3), 80-91.
- ชนาพร แสนสมบัติ. (2559). การสอนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อการดำรงชีพในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 5(2) 1-11.
- ตะวัน ไชยวรรณ, และกุลธิดา นกุลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 251-263.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2560). นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์. *วารสาร สสวท*, 46(209), 40-45.

- พงศธร มหาวิจิตร. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุกในรายวิชาการประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(2), 73-90.
- เรวณี ชัยเขาวรัตน์. (2564). *Phenomenon - Based Learning: การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน*. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/JvqCM>.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น.
- วิภาดา พินลา และคณะ. (2566). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และทักษะการคิดขั้นสูง สำหรับนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 23(2), 1-14.
- ศศิณัฐ สรรคบุรณรักษ์ และคณะ. (2563). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงด้วยการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน รูปแบบการเรียนรู้จากประเทศฟินแลนด์. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 13(1), 61-81.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *รายงานการอบรมหลักสูตร Science Education for Science and Mathematically Gifted Learner The Normal Lyceum of Helsinki*. <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2019/06/Finland-สาก.pdf>.
- สุชานันท์ วรพัฒนานันท์ และสกนธ์ชัย ชะนูนันท์. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่องปรากฏการณ์ของโลกและภัยธรรมชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(1), 136-149.
- อรพรรณ บุตรกัตถุญ. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 348-365.
- Daehler, K. and Folsom, J. (2016). *Understanding science: learning from phenomena*. Retrieved January 15, 2023 from <http://www.WestEd.org/mss>.